



**D**et har pågått en debatt om giftiga kemikalier i snart 20 år nu, det bubblar upp nya filmer, webbsidor, facebook-grupper och debatter hela tiden. Men industrin har ett hårt grepp om oss, och de kommer inte att ändra sina tillverkningsvanor om inte vi som konsumenter säger ifrån.

Vi exponeras för en blandning av giftiga ämnen varje dag, men tyvärr har vi inte kunskap om hur mycket en människa tål att få i sig. Men en sak är säker, får vi i oss lite gift här och där blir det bara en enda sur cocktail av det. Bebisar i magen är särskilt utsatta har forskarna kommit fram till. Mycket tyder på att de farliga kemikalierna vi får i oss stör fortplantningen.

– Många tror att placentan, livmoderkakan, är ett bra skydd mot kemikalier. Men många gifter passerar över till fostret och det kan man se hos nyfödda barn, säger Olle Söder, professor och barnhormonläkare vid Astrid Lindgrens sjukhus.

Bebisar och små barn är också extra utsatta har tester visat, eftersom de kryper runt på golvet, slickar och biter på saker som har ytdamm på sig. Äldre leksaker har inte genomgått samma kontroll som krävs idag, de ligger och läcker ut kemikalier som inte är bra att ha i vårt hem.

– Någonstans hamnar ämnen när de läcker ut, en hel del hamnar i ytdammet, säger Åke Bergman, som är professor i miljökemi vid Stockholms universitet och har jobbat med kemikalier i 38 år.

Allt, allt är kemikalier som hör livet till. Det finns naturliga ämnen som är mycket giftiga och det finns ämnen som människan framställt som är utmärkt bra, faktiskt livsviktiga för oss, så länge vi får dem i en kontrollerad mängd, i en astmaspray till exempel. Men det finns också en rad ämnen som hotar hälsan och är en risk för miljön. Som konsumenter har vi ingen kontroll på vilka gifter som finns i det vi handlar.

– Det finns ingen plikt att deklarerat vilka kemikalier som finns i varor och material idag, säger Åke Bergman.

Vissa larm har producenterna redan tagit till sig. Bland annat har Bisfenol A förbjudits i nappar och matförpackningar för barn under tre år.

**Varför skall jag över huvud taget bry mig?**

– Det gäller dig och dina barns hälsa. Vi ser idag att det finns oroande trender i utvecklingen av en rad sjukdomar och störningar på normala kroppsfunktioner. Slående är allt

sämre reproduktionsförmåga i en lång rad länder, missbildningar på könsorganen hos nyfödda pojkar, hormonrelaterad cancer (t.ex. bröstcancer och testikelcancer), allt tidigare pubertet (bröstutveckling) hos flickor. Dagens bekvämlighet blir på bekostnad av miljön, säger Åke Bergman, och stödjer sig mot en rapport som FN och Världshälsoorganisationen tagit fram i februari 2013.

Cecilia Hedfors från Naturskyddsföreningen tror att för svag lagstiftning, trögt system och en stark industri står för delar av boven i dramat. Okunskap och ointresse hos producenter är ett annat problem.

– Vi måste klassificera kemikalier gruppvis och sedan förbjuda dem, säger Cecilia Hedfors.

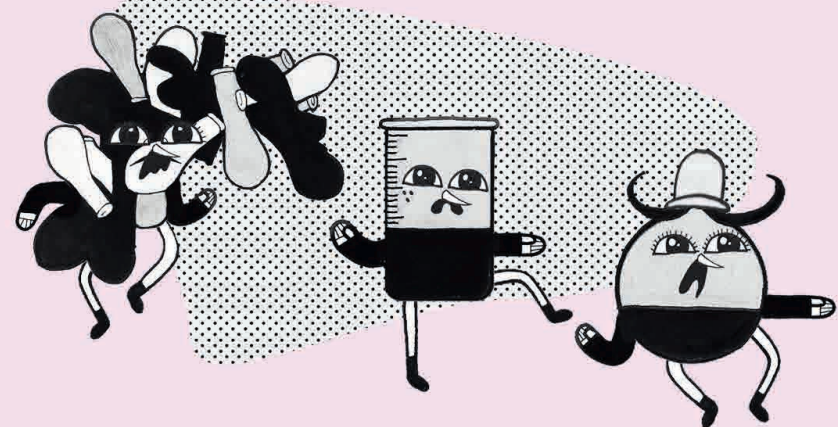
Naturskyddsföreningen har många matnyttiga tips på sin hemsida, för den som är intresserad. De har bland annat en guide med tio tips för gröna föräldrar.

– Som konsument måste man vara observant. Industrin vill sälja. Så fort man hör något som låter smart och antibakteriellt, dra öronen åt er, säger Cecilia.

Just nu håller Naturskyddsföreningen på med projektet Giftfri förskola. De har inventerat ungefär 100 förskolor hittills.

– Vi vill undersöka hur vardagsmiljön ser ut för våra barn, eftersom de vistas där så många timmar. Sedan får vi se vad man behöver förändra, och informera politiker och makthavare om detta, säger Cecilia Hedfors.

Christine Ribbing, Anne Lagerqvist



»Bebisar i magen är särskilt utsatta har forskarna kommit fram till«

**Vad kan jag göra själv?**

- ▶ **HANDLA KRAV** och miljömärkta varor.
- ▶ **VÄDRA OFTA** så håller du rent från ytdamm, speciellt i sovrummet.
- ▶ **KÖP TETRA ISTÄLLET** för mat på konserv.
- ▶ **RENSA UT GAMLA LEKSAKER**, plast kan läcka ut giftiga ämnen och metall kan innehålla tungmetaller. Hårdplast märkt med siffran 7 i en varningstriangel ska man undvika.
- ▶ **I GAMMAL FÄRG** finns ofta

höga halter av kadmium. Undvik att slipa bort gammal färg om du är gravid.

▶ **LÅT INTE DITT BARN** suga på metallföremål, det kan finnas bly i billiga handväskor till exempel, vilket är giftiga för nerverna.

▶ **TVÄTTA ALLTID NYA** kläder och torka av plastleksaker

▶ **KÖP MILJÖVÄNLIGA STÄD-** och hygienprodukter, utan parfym.



Boken "Handla rätt för en giftfri barndom" hjälper dig att leva mer miljösmartare i vardagen.

och Karin Wallis är tre småbarnsmam-mor som fick nog av att inte veta hur det ligger till med gifter i vår vardag. De har alla tre doktorerat i ämnen som är relaterade till hälsoproblem, och har tillsammans skrivit boken Handla rätt för en giftfri barndom.

Boken är en praktisk hjälpredda som hjälper dig och ditt barn till rätt start i livet och en friskare framtid.

När det gäller barnmatslarmen säger Karin Wallis såhär:

– Man har hittat kadmium och andra tungmetaller i barnmat. Men tyvärr även i mjöl, vilket gör att detta måste regleras politiskt. Det man kan göra är att variera kosten, då blir inte barnet lika utsatt.

**Kan jag då göra något själv eller är det bättre att stoppa huvudet i sanden?**

Det finns mycket man kan göra själv tycker Karin Wallis bland annat att låta kläder återvinnas.

– Prata runt med vänner, det kanske är någon som har just den där storleken på overall som du behöver till ditt barn.

– Konsumentmakten spelar roll. Utnyttja 45-dagars regeln, du har rätt att få veta vad en produkt innehåller inom 45 dagar. Om du skall köpa något du kommer att ha länge, till exempel en ny soffa, kan det vara värt att veta om den innehåller giftiga kemikalier, säger Cecilia Hedfors.

För att göra det lättare för oss har doktoranden Linda Molander tillverkat appen Vara utan fara-guide till en giftfriare vardag, där man enkelt fyller i uppgifter om produkten för att sedan få svar på om varan innehåller gifter.

Ett problem idag är att många vill ha kläder och prylar väldigt billigt, men vill man försäkra sig om att det man ger sina barn inte innehåller gifter är det viktigt att titta efter miljömärkning. Är leksaken tillverkad inom EU är det också en sorts kvalitetsmärkning, eftersom EU har högre produktionskrav än man har i resten av världen.

Allt fler ekorätta butiker öppnar och de flesta kedjor har idag ett ekosortiment.

Nu har till exempel de första barnoverallerna utan fluorcarboner kommit, på efterfrågan av konsumenter. Det visar att vi som konsumenter kan påverka, om vi säger ifrån. ✿

»Det viktiga är att vi som konsumenter säger att det här är viktigt för oss«

